

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

ПУХАЛЬСЬКИЙ Тарас Дмитрович

УДК 378.011.3-051:78]:7.071.2

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ МУЗИКИ
ЗАСОБАМИ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
ЯРОПУД Зіновій Петрович,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
доцент кафедри музичного мистецтва.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
СВЕРЛЮК Ярослав Васильович,
Рівненський державний гуманітарний
університет,
директор Інституту мистецтв;

кандидат педагогічних наук, доцент
БАЛДИНЮК Дмитро Іванович,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
професор кафедри музикознавства та
вокально-хорового мистецтва.

Захист відбудеться 27 червня 2019 року о 14-30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано 24 травня 2019 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. П. Сущенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Посилення наукового інтересу до проблем модернізації професійно-педагогічної освіти зумовлене орієнтацією на нові стандарти якості, відповідно необхідністю докорінних змін у підготовці фахівців у закладах вищої освіти, оновлення її змісту, запровадження інноваційних моделей організації педагогічного процесу, технологій та методів навчальної діяльності студентів. Ринок освітніх послуг тривалий час відчуває нестачу високопрофесійних педагогів, здатних до провадження педагогічного процесу в школі за технологіями компетентнісної освіти, що є безальтернативною умовою формування комплексу навчальних компетентностей учнів, визначеного у таких державних документах, як Закон України «Про вищу освіту» (2014), Закон України «Про освіту» (2017), Концепція «Нової української школи» (2016), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013) та ін.

Підготовка високопрофесійного вчителя музики, носія та провідника музичного мистецтва, просвітителя й наставника, здатного духовно збагатити молодь, є одним із пріоритетних завдань національного культурно-мистецького відродження. З-поміж усього спектра музичної діяльності в роботі вчителя музики особливе місце посідає диригентсько-хорова, оскільки спів є надзвичайно потужним засобом виховання школярів.

Інноваційні підходи до організації системи шкільної освіти в умовах Нової української школи обумовлюють оновлені вимоги до діяльності вчителя та рівня його фахової компетентності. Йдеться про професійну компетентність педагога, яка є складним структурованим утворенням з відповідним рівнем взаємозалежності її складових. Ці аспекти висвітлені в системних дослідженнях Н. Бібік, І. Зязюна, С. Лісової, В. Лозової, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко та ін.

Проблема формування та розвитку професійної компетентності вчителя набуває особливої актуальності на тлі переорієнтування освітньої стратегії вищої школи з інформаційно-репродуктивної на компетентнісну.

Неможливо переоцінити значення компетентнісного підходу до підготовки майбутнього учителя музики, оскільки будь-яка мистецька галузь з позиції гуманітарної освіти передбачає наявність досконалої особистісної зорієнтованості сприйняття та трактування творів мистецтва.

У працях науковців (Д. Балдинюка, Е. Валіт, О. Горбенко, С. Горбенка, Л. Масол, М. Михаськової, Н. Мурованої, А. Орлова, Г. Падалки, Л. Пастушенко, Т. Пляченко, І. Полубояриної, Є. Проворової, Л. Пушкар, А. Растригіної, Н. Сегеди, О. Щолокової та ін.) значна увага приділяється питанням використання компетентнісного підходу до підготовки майбутніх педагогів-музикантів.

Дослідження Л. Бірюкової, С. Горбенка, В. Доронюка, А. Козир, О. Кузнецової, А. Растригіної, Т. Раструби, Я. Сверлюка, С. Світайло, З. Софроній, І. Цюряк та ін. вказують на те, що педагогічний потенціал диригентсько-хорової діяльності має значні можливості також у підготовці майбутніх педагогів-музикантів.

На основі аналізу наукових джерел і практичного досвіду професійної підготовки майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін виявлено низку суперечностей між:

- потребою суспільства у майбутньому учителі музики, здатному до керівництва шкільними хоровими колективами, та недостатнім рівнем підготовки випускників закладів вищої педагогічної освіти до цієї діяльності;
- необхідністю модернізації вищої освіти та нерозробленістю педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін;
- сучасним запитом на високий рівень сформованості професійної компетентності майбутнього учителя музики та недостатньою розробленістю організаційно-методичного, змістово-технологічного та діагностичного забезпечення його підготовки.

Водночас наукове вивчення різних аспектів і складових процесу формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін не втрачає своєї актуальності, враховуючи складність та специфічність професії учителя музики.

Актуальність проблеми, недостатнє її науково-методичне опрацювання, виявлені суперечності та об'єктивна потреба нашої держави у підготовці висококваліфікованого учителя музики зумовили вибір теми дослідження **«Формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації входить до колективної перехідної теми кафедри музичного мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка «Музично-теоретична і практична спрямованість професійної підготовки студентів спеціальності «Музичне мистецтво»» (номер державної реєстрації 0113U004337).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол № 11 від 28 грудня 2010 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 14 червня 2011 року).

Мета дослідження полягає у виявленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

Відповідно до мети було сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін у педагогічній теорії та практиці закладів вищої освіти.
2. Визначити структурні компоненти професійної компетентності майбутнього учителя музики, охарактеризувати критерії, показники і рівні її сформованості.

3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

4. Розробити модель формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

5. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутнього учителя музики у закладах вищої педагогічної освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і розв'язання визначених завдань було застосовано такі методи дослідження:

– *теоретичні*: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення наукової літератури, положень нормативних документів із професійної підготовки майбутнього учителя музики у закладах вищої освіти, власного досвіду викладацької діяльності – для теоретичного аналізу проблеми формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін; систематизація та узагальнення – для визначення структурних компонентів професійної компетентності майбутнього учителя музики, характеристики критеріїв, показників і рівнів її сформованості; класифікація та узагальнення – для виявлення та теоретичного обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін; педагогічне моделювання – для розробки моделі формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін;

– *емпіричні*: спостереження, діагностичні бесіди, анкетування, тестування, самооцінювання, експертне оцінювання – для визначення рівнів сформованості професійної компетентності майбутнього учителя музики; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний) – для експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін;

– *статистичні*: метод кількісного та якісного аналізу результатів педагогічного експерименту, методи статистики – для перевірки достовірності експериментальних даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

– *вперше* виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін (інтенсифікація освітнього процесу за рахунок інтеграції змісту підготовки майбутнього учителя музики у циклі диригентсько-хорових дисциплін та посилення їх міждисциплінарних зв'язків з іншими циклами професійної підготовки; створення освітнього середовища, оптимального для творчої самореалізації майбутнього учителя музики у процесі

вивчення диригентсько-хорових дисциплін; сприяння особистісній зорієнтованості професійного розвитку майбутнього учителя музики через організацію ефективної самостійної роботи студента; збагачення професійного досвіду майбутнього учителя музики у роботі зі шкільними хоровими колективами); розроблено модель формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін через реалізацію орієнтувально-цільового, теоретико-методологічного, змістового, процесуально-технологічного та результативного блоків;

– *уточнено* сутність понять «формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін» і «професійна компетентність учителя музики»; структурні компоненти (особистісний, мотиваційний, когнітивний, діяльнісний) професійної компетентності майбутнього учителя музики, яка формується засобами диригентсько-хорових дисциплін;

– *удосконалено* змістово-технологічну основу формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін; критерії (мотиваційно-рефлексивний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-творчий), показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутнього учителя музики;

– *подальшого розвитку* набули зміст, форми і методи формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що в освітній процес закладу вищої освіти впроваджено педагогічні умови формування професійної компетентності студентів спеціальності «Музичне мистецтво» засобами диригентсько-хорових дисциплін; розроблено навчально-методичні комплекси дисциплін «Хорознавство», «Хорове диригування», «Хоровий клас» і «Хорове аранжування»; підготовлено «Програму комплексного забезпечення формування професійної компетентності майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін : програма та методичні рекомендації для спеціальності «014 Середня освіта (музичне мистецтво)».

Матеріали дослідження можуть бути використані для розробки навчально-методичного забезпечення підготовки майбутнього учителя музики у закладах вищої педагогічної освіти, а також для підвищення рівня професійної компетентності вчителів музики.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в освітній процес ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка № 838 від 30.09.2016), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка № 91 від 19.10.2016), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 109-н від 24.05.2016), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-29/01/1624 від 01.06.2016).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертації висвітлено та обговорено на науково-практичних конференціях, зокрема *міжнародних*: «Актуальные проблемы искусства: история, теория, методика»

(Минськ, 2011), «Музична культура й освіта Буковини у європейському вимірі» (Чернівці, 2013), «Актуальные проблемы педагогики искусства (музыки и хореографии)» (Могилев, 2014), «Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики» (Переяслав-Хмельницький, 2016), «Проблеми якості професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі» (Одеса, 2016), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2017), «Хорове мистецтво України та його подвижники» (Дрогобич, 2017), «Perspectives of science and education» (Karlovu Vary, Київ, 2018); *всеукраїнських*: «Теорія і практика співацького процесу в навчальному закладі: традиції, перспективи» (Луцьк, 2012), «Микола Леонтович і сучасна освіта та культура» (Кам'янець-Подільський, 2012), «Актуальні проблеми мистецької освіти» (Ніжин, 2017); *регіональних*: наукових конференціях молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (Кам'янець-Подільський, 2011, 2012, 2015, 2016, 2017); *засіданнях* кафедри педагогіки дошкільної, початкової, середньої і вищої освіти та управління навчальним закладом і кафедри музичного мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Публікації. Основні наукові положення дисертації опубліковано в 24 наукових і навчально-методичних працях, серед яких: 6 статей у провідних наукових фахових виданнях України з педагогіки; 4 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, зарахованих до міжнародних наукометричних баз даних; 13 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дослідження на науково-практичних конференціях; 1 навчально-методична праця.

Структура й обсяг дисертації. Наукова робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (275 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 303 сторінки, серед них 202 сторінки основного тексту. Дисертація містить 18 таблиць та 19 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; визначено об'єкт, мету та завдання дослідження; охарактеризовано методи наукового пошуку; розкрито наукову новизну, теоретичну та практичну значущість роботи; подано інформацію про впровадження та апробацію результатів дослідження; ознайомлено з публікаціями матеріалів дослідження та структурою дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін»** на основі порівняльного аналізу теоретичних позицій щодо компетентнісного підходу в освіті як загального явища, дослідження ключових та важливих дотичних наукових понять («компетентність», «професіоналізм», «професійна компетентність педагога»), а також особливостей, пов'язаних з професійною діяльністю учителя музики, систематизовано найбільш суттєві ознаки досліджуваного феномену, які стали основою у виробленні єдиного підходу до визначення сутності, структури професійної компетентності майбутнього учителя музики та процесу її формування.

Вітчизняні науковці (Д. Балдинюк, С. Горбенко, А. Козир, Л. Масол, Н. Мурована, Г. Падалка, Л. Пастушенко, Т. Пляченко, Є. Проворова, Н. Сегеда, О. Щолокова та ін.) значну увагу приділяють питанням вдосконалення вищої музично-педагогічної освіти та вказують на те, що використання компетентнісного підходу є запорукою підготовки майбутніх учителів музики нової генерації, а високий рівень сформованості професійної компетентності дає можливість їм успішно конкурувати та бути затребуваним на ринку освітніх послуг.

Детальний аналіз педагогічних досліджень (Л. Бірюкової, В. Доронюка, О. Кузнецової, А. Растригіної, Т. Раструби, Я. Сверлюка, С. Світайло, З. Софроній, І. Цюряк та ін.), а також практики професійної підготовки майбутнього учителя музики дозволили врахувати цей досвід у формуванні їх професійної компетентності засобами диригентсько-хорових дисциплін.

Формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін розглядається як процес організації навчальної діяльності студента музичних спеціальностей у закладах вищої педагогічної освіти, який передбачає вдосконалення набутих та оволодіння новими професійно важливими знаннями, вміннями, навичками, якостями та досвідом у процесі диригентсько-хорової підготовки, які визначають здатність до ефективної організації вокально-хорової діяльності школярів.

З'ясовані загальні тенденції та теоретичні основи формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін: пріоритетність інноваційних підходів до організації освітньої діяльності студентів; активізація інтеграційних процесів у змісті та технологіях навчання (як основи компетентнісної освіти); забезпечення особистісної орієнтованості розвитку професійної компетентності майбутнього учителя музики, формування його позиції як суб'єкта професійного становлення (педагога, музиканта); посилення діяльнісної сторони професійної підготовки майбутнього учителя музики, трансформації отриманих знань у вміння; орієнтація на потреби сучасної школи, нормативні документи про освіту у процесі модернізації професійної підготовки учителя музики.

Поняття «професійна компетентність учителя музики» трактується як інтегративне утворення, що передбачає динамічне поєднання знань, умінь, навичок, сформованих на особистісно орієнтованій основі, а також професійного досвіду, які сукупно визначають здатність до ефективної музично-педагогічної діяльності, творчої самореалізації та перманентного професійного саморозвитку.

На основі аналізу наукових джерел, теоретичних позицій компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, системного та акмеологічного підходів обґрунтовано структуру професійної компетентності майбутнього учителя музики через особистісний, мотиваційний, когнітивний та діяльнісний компоненти.

Детальний аналіз складових професійної компетентності та особливостей професійної діяльності учителя музики дав змогу виявити взаємозв'язок між структурними компонентами, які ми розглядаємо у статичній (співвідношення та взаємозалежність структурних компонентів) та динамічній (циклічний покомпонентний розвиток, орієнтований на неперервний процес досягнення найвищих вершин професійного саморозвитку) проекціях. Обґрунтованість особистісної та

діяльнісної основи структури професійної компетентності майбутнього учителя музики стала теоретичним підґрунтям моделювання процесу її формування, який розглянуто через призму підготовки в циклі диригентсько-хорових дисциплін, які є інтегральними у реалізації загальнопедагогічних та фахових компетенцій. Відтак, дотримуючись наукового підходу та обґрунтованих теоретичних позицій, спрямовуємо розроблену структуру у процес формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

У другому розділі **«Організаційно-методичні основи формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін»** вивчено наукові джерела та документацію, які супроводжують процес формування професійної компетентності майбутнього учителя музики; виявлено, що використання диригентсько-хорових дисциплін як основи має широкі педагогічні можливості та низку переваг перед іншими дисциплінами професійної підготовки. Завдяки винятковій інтеграційній природі диригентсько-хорової діяльності формування професійної компетентності відбувається у тісному міждисциплінарному взаємозв'язку з психолого-педагогічними та фаховими дисциплінами. Динамічна та інтегральна природа професійної компетентності учителя музики вимагає відповідного змістово-організаційного супроводу освітнього процесу.

Пріоритетними напрямками оновлення змістово-технологічної основи формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін є: забезпечення можливостей для інтеграції змісту загальноосвітніх, педагогічних, фахових дисциплін (фахових як системотвірної основи) в структурі професійного становлення учителя музики; формування комплексу фахових диригентсько-хорових компетенцій на особистісно орієнтованій основі, спрямованих на збагачення досвіду диригентсько-хорової діяльності; актуалізація діяльнісної складової навчання, активізація професійної комунікації студентів та викладачів, забезпечення можливості для творчої самореалізації, професійного саморозвитку.

Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін трактуються як комплекс цілеспрямовано викликаних внутрішніх чи зовнішніх обставин освітнього процесу, особливостей їх організації, які створюють сприятливе освітнє середовище для розвитку професійної компетентності майбутнього учителя музики через адекватне організаційне, методичне та змістово-технологічне забезпечення вивчення диригентсько-хорових дисциплін. Педагогічними умовами визначено такі:

- інтенсифікація освітнього процесу за рахунок інтеграції змісту підготовки майбутнього учителя музики у циклі диригентсько-хорових дисциплін та посилення їх міждисциплінарних зв'язків з іншими циклами професійної підготовки;
- створення освітнього середовища, оптимального для творчої самореалізації майбутнього учителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін;
- сприяння особистісній орієнтованості професійного розвитку майбутнього учителя музики через організацію ефективної самостійної роботи студента;

– збагачення професійного досвіду майбутнього учителя музики у роботі зі шкільними хоровими колективами.

Розроблено модель формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін, структуровану за блоками: орієнтувально-цільовим, теоретико-методологічним, змістовим, процесуально-технологічним та результативним. Модель представлена на рис. 1.

Модель спрямовує процес професійної підготовки на досягнення мети – формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін (орієнтувально-цільовий блок), – яка, конкретизуючись у поставлених завданнях (стимулювання позитивної мотивації майбутнього учителя музики до формування професійної компетентності засобами диригентсько-хорових дисциплін, розвиток професійних здібностей майбутнього учителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, активізація творчої діяльності майбутнього учителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін), ґрунтуючись на методологічних підходах та принципах (теоретико-методологічний блок), через корекцію змісту підготовки у циклі диригентсько-хорових дисциплін (змістовий блок), системного використання форм, методів та засобів за визначеними етапами (процесуально-технологічний блок), прямує до результату – сформованості професійної компетентності майбутнього учителя музики (результативний блок), що перевіряється за допомогою діагностичного інструментарію. Модель додатково віддзеркалює реалізацію педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін, що є системотвірними та супроводжувальними у реалізації її структурних блоків.

Діагностика ефективності педагогічних умов спрямована на комплексне оцінювання за критеріями, показниками та рівнями сформованості, визначеними на основі структури професійної компетентності майбутнього учителя музики, інтегруючи домінантні компоненти структури (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний) з особистісними проявами їх реалізації (особистісний компонент): **мотиваційно-рефлексивним** (міра сформованості мотиваційної, рефлексивної та саморегулювальної складових професійної компетентності, а також супутніх їм особистісних характеристик. *Показники:* мотивація до розвитку професійної компетентності, здатність до рефлексії та об'єктивної самооцінки своєї професійної компетентності, здатність до професійного самовдосконалення); **когнітивно-пізнавальним** (міра сформованості професійних знань та особистісних можливостей володіння ними. *Показники:* обізнаність у диригентсько-хоровій галузі, здатність до музично-теоретичного та словесно-образного аналізу хорових творів, володіння педагогічними та методичними засадами роботи зі шкільним хоровим колективом); **діяльнісно-творчим** (міра сформованості професійних вмінь, навичок і досвіду, а також особистісних здібностей та якостей. *Показники:* здатність до творчої навчальної діяльності і вміння адаптувати хоровий репертуар до можливостей шкільного хорового колективу, розвиненість виконавських та інтерпретаційних вмінь, розвиненість комунікативних вмінь та здатності до інтерактивної взаємодії зі школярами у процесі хорового навчання).

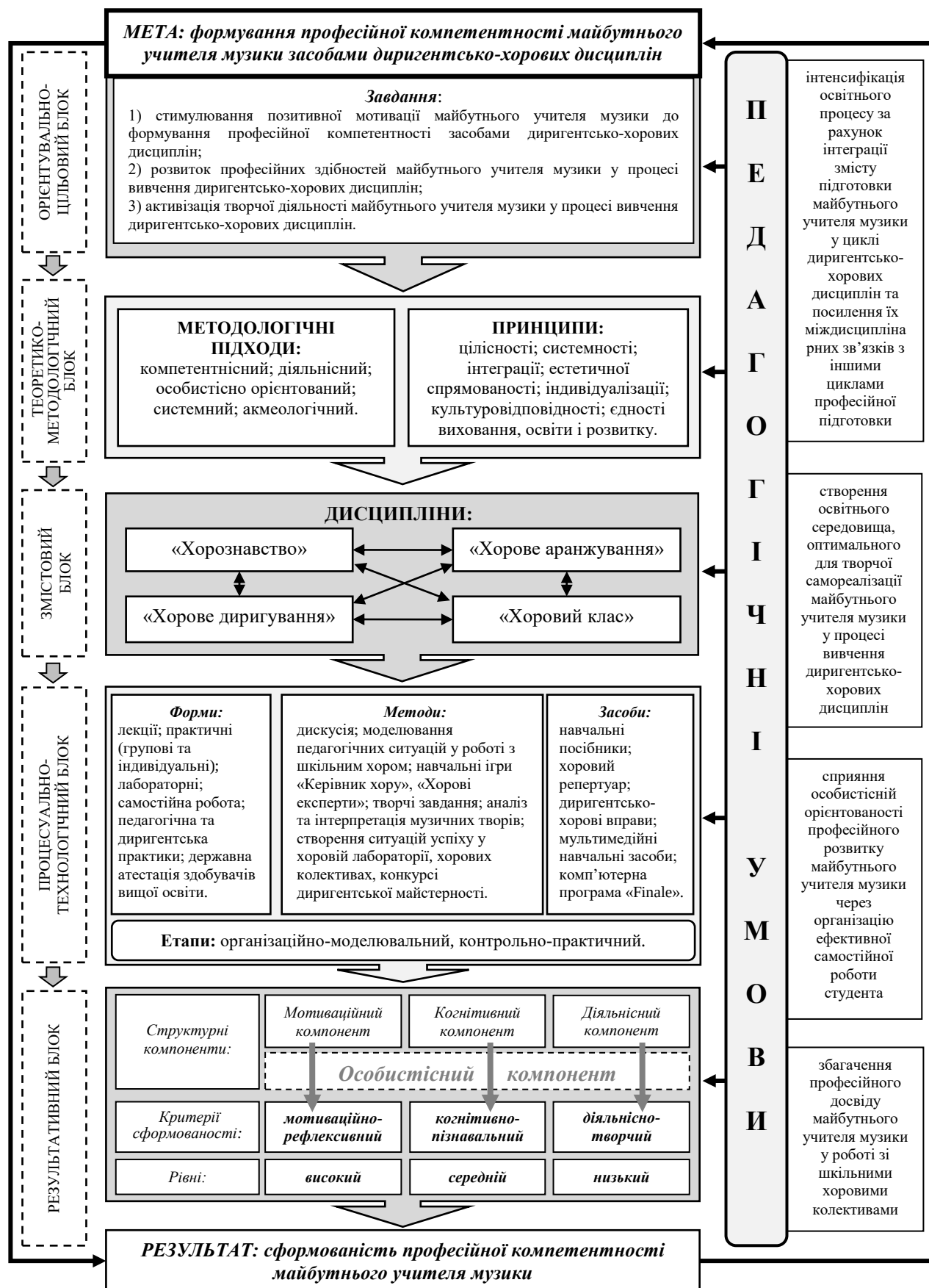

Рис. 1. Модель формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін

У третьому розділі – «Дослідно-експериментальна робота з формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін» – описано організацію педагогічного експерименту, систематизовано та узагальнено його результати, представлено експериментальні дані з динаміки формування означеного феномену, наведені статистичні результати ефективності цього процесу.

Експериментальна частина дослідження охоплювала кілька етапів: констатувальний, формувальний, контрольний. У педагогічному експерименті взяли участь 215 студентів (105 осіб на констатувальному та 110 осіб на формувальному етапах) спеціальності «Музичне мистецтво» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Східноєвропейського національного університету імені Лесі України та 32 викладачі диригентсько-хорових дисциплін цих закладів освіти.

Метою констатувального етапу дослідження було вивчення стану сформованості професійної компетентності майбутнього учителя музики за допомогою розробленого діагностичного інструментарію. В результаті з'ясовано, що: в традиційній практиці закладів вищої освіти немає збалансованої моделі формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін, професійна підготовка якого недостатньо спрямована на управління хоровою діяльністю школярів; велика кількість студентів надає перевагу окремому музичному фаху підготовки (постановка голосу, диригування, музичний інструмент тощо), що суттєво впливає на рівень їх професійної компетентності; диригентсько-хорова підготовка має слабку орієнтованість на роботу з дітьми; одним із суттєвих недоліків формування професійної компетентності майбутнього учителя музики є недостатньо сформований практичний досвід роботи з хоровим колективом. Усунення цих недоліків було покладено на формувальний етап дослідження.

Формувальний експеримент передбачав перевірку ефективності педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін та відбувався за етапами: 1) організаційно-моделювальним (використано акордовий метод реалізації педагогічних умов за окремими напрямками експериментальної роботи: інформаційно-методичним, мотиваційно-стимулювальним, організаційно-коригувальним). По кожному з напрямів роботи застосовано комплекс заходів для реалізації педагогічних умов: впровадження комплексної програми вивчення диригентсько-хорових дисциплін, організація роботи хорової лабораторії, організація участі студентів експериментальних груп у творчих хорових колективах, проведення конкурсу диригентської майстерності); 2) контрольно-практичним (організація диригентської практики студентів у рамках виробничої педагогічної практики в школі).

Ефективність педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього учителя музики вивчалася за динамікою рівнів сформованості

професійної компетентності студентів контрольних та експериментальних груп відповідно до визначених критеріїв. За допомогою χ^2 -критерію Пірсона було встановлено, що перед початком формувального етапу дослідження контрольні та експериментальні групи були однорідними.

Результати педагогічного експерименту свідчать, що високий рівень сформованості професійної компетентності за мотиваційно-рефлексивним критерієм продемонстрували 14,29% студентів КГ та 38,18% ЕГ, за когнітивно-пізнавальним критерієм 14,29% КГ та 31,82% ЕГ, за діяльнісно-творчим критерієм – 15,24% КГ та 36,36% ЕГ.

Середній рівень сформованості професійної компетентності за мотиваційно-рефлексивним критерієм встановлено у 50,47% студентів КГ та 54,55% ЕГ, за когнітивно-пізнавальним критерієм у 41,90% КГ та 53,64% ЕГ, за діяльнісно-творчим критерієм – у 45,71% КГ та 52,73% ЕГ.

Низький рівень сформованості професійної компетентності за мотиваційно-рефлексивним критерієм виявлено у 35,24% студентів КГ та 7,27% ЕГ, за когнітивно-пізнавальним критерієм у 43,81% КГ та 15,54% ЕГ, за діяльнісно-творчим критерієм – у 39,05% КГ та 10,91% ЕГ.

Узагальнені результати сформованості професійної компетентності студентів експериментальних груп наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

**Рівні сформованості професійної компетентності студентів
засобами диригентсько-хорових дисциплін у КГ та ЕГ
(результати формувального етапу дослідження)**

Критерії \ Рівні		Високий		Середній		Низький	
		КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Мотиваційно-рефлексивний	Абс.	15	42	53	60	37	8
	%	14,29	38,18	50,47	54,55	35,24	7,27
Когнітивно-пізнавальний	Абс.	15	35	44	59	46	16
	%	14,29	31,82	41,90	53,64	43,81	14,54
Діяльнісно-творчий	Абс.	16	40	48	58	41	12
	%	15,24	36,36	45,71	52,73	39,05	10,91
Результати:	Абс.	15	39	48	59	42	12
	%	14,29	35,45	45,71	53,64	40,00	10,91

Перевірка достовірності отриманих результатів педагогічного експерименту здійснювалась за допомогою χ^2 -критерію Пірсона. Обчислення виявили відмінності між КГ1 і ЕГ1 на рівні $\chi_{em}^2 = 7,164081$, для КГ2 і ЕГ2 $\chi_{em}^2 = 6,345024$, для КГ3 і ЕГ3 $\chi_{em}^2 = 7,050083$, для КГ4 і ЕГ4 $\chi_{em}^2 = 8,455732$. В усіх випадках результати перевищують значення $\chi_{0.05}^2 = 5,991465$, що свідчить про суттєві відмінності між контрольними та експериментальними групами після завершення формувального етапу дослідження та підтверджує ефективність педагогічних умов формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

ВИСНОВКИ

Аналіз та узагальнення результатів дослідження з формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін дали підстави сформулювати такі висновки:

1. Теоретичний аналіз проблеми формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін у педагогічній теорії та практиці закладів вищої освіти засвідчив необхідність переходу на компетентнісну модель освіти, що зумовлює модернізацію системи професійної освіти учителя музики, зокрема й інтеграцію загальнопедагогічних та спеціальних фахових підходів, які визначають особливості формування його професійної компетентності, спрямовуючи на реалізацію цієї цілі всі блоки навчальних дисциплін, з-поміж яких і диригентсько-хорового циклу. У ході комплексного аналізу наукової літератури з проблеми дослідження, сутності ключових і дотичних понять («компетенція», «компетентність», «професіоналізм», «професійна компетентність педагога») уточнено зміст понять «формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін» та «професійна компетентність учителя музики». Поняття «формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін» розглядається як процес організації навчальної діяльності студента музичних спеціальностей у закладах вищої педагогічної освіти, який передбачає вдосконалення набутих та оволодіння новими професійно важливими знаннями, вміннями, навичками, якостями та досвідом у процесі диригентсько-хорової підготовки, які визначають здатність до ефективної організації вокально-хорової діяльності школярів. Поняття «професійна компетентність учителя музики» трактується як інтегративне утворення, що передбачає динамічне поєднання знань, умінь, навичок, сформованих на особистісно орієнтованій основі, а також професійного досвіду, які сукупно визначають здатність до ефективної музично-педагогічної діяльності, творчої самореалізації та перманентного професійного саморозвитку.

2. Структурними компонентами професійної компетентності майбутнього учителя музики визначено: особистісний, мотиваційний, когнітивний та діяльнісний. Центральним елементом структури професійної компетентності майбутнього учителя музики є особистісний компонент, який передбачає поєднання таких складових: індивідуально-психологічних особливостей, особистісних здібностей, особистісних якостей. Мотиваційний компонент (складові: мотиваційна, рефлексивно-орієнтувальна, саморегулювальна) започатковує за логікою процесуального підходу спіралеподібний рух компонентами структури (динамічний аспект) та визначає професійну спрямованість майбутнього учителя музики. Когнітивний компонент (складові: психолого-педагогічна, музично-теоретична, методична) віддзеркалює професійну обізнаність майбутнього учителя музики, наявність необхідних професійних знань у сфері його професійної діяльності. Діяльнісний компонент (складові: комунікативна, музично-практична, науково-творча, контрольно-рефлексивна) охоплює вміння, навички та досвід професійної діяльності майбутнього учителя музики.

Охарактеризовано критерії та показники сформованості професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін, які визначено через поєднання домінантних компонентів структури (мотиваційного, когнітивного, діяльнісного) з особистісними проявами їх реалізації (особистісний компонент): мотиваційно-рефлексивний (показники: мотивація до розвитку професійної компетентності, здатність до рефлексії та об'єктивної самооцінки своєї професійної компетентності, здатність до професійного самовдосконалення); когнітивно-пізнавальний (показники: обізнаність у диригентсько-хоровій галузі, здатність до музично-теоретичного та словесно-образного аналізу хорових творів, володіння педагогічними та методичними засадами роботи зі шкільним хоровим колективом); діяльнісно-творчий (показники: здатність до творчої навчальної діяльності і вміння адаптувати хоровий репертуар до можливостей шкільного хорового колективу, розвиненість виконавських та інтерпретаційних вмінь, розвиненість комунікативних вмінь та здатності до інтерактивної взаємодії зі школярами у процесі хорового навчання). Рівнями сформованості професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін визначено високий, середній та низький.

3. Теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін: інтенсифікація освітнього процесу за рахунок інтеграції змісту підготовки майбутнього учителя музики у циклі диригентсько-хорових дисциплін та посилення їх міждисциплінарних зв'язків з іншими циклами професійної підготовки; створення освітнього середовища, оптимального для творчої самореалізації майбутнього учителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін; сприяння особистісній орієнтованості професійного розвитку майбутнього учителя музики через організацію ефективної самостійної роботи студента; збагачення професійного досвіду майбутнього учителя музики у роботі зі шкільними хоровими колективами.

4. Розроблено модель формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін на основі обґрунтованих теоретичних положень дослідження, сутності та структури професійної компетентності учителя музики, а також виявлених особливостей, змістово-технологічних та організаційних засад диригентсько-хорової підготовки. Модель є полікомпонентним утворенням і передбачає поетапну реалізацію її структурних блоків: орієнтувально-цільового, теоретико-методологічного, змістового, процесуально-технологічного та результативного. До орієнтувально-цільового блоку входять: мета та завдання. Метою є формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін. Завданнями визначено: стимулювання позитивної мотивації майбутнього учителя музики до формування професійної компетентності засобами диригентсько-хорових дисциплін; розвиток професійних здібностей майбутнього учителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін; активізація творчої діяльності майбутнього учителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. Теоретико-методологічний блок розкриває методологічні підходи

(компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, системний, акмеологічний) та принципи (цілісності, системності, інтеграції, естетичної спрямованості, індивідуалізації, культуровідповідності, єдності виховання, освіти і розвитку) формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін. Змістовий блок репрезентує зміст дисциплін «Хорознавство», «Хорове диригування», «Хоровий клас» та «Хорове аранжування». Процесуально-технологічний блок моделі охоплює: форми (лекції, практичні (групові та індивідуальні), лабораторні, самостійна робота, педагогічна та диригентська практика, державна атестація здобувачів вищої освіти), методи (дискусія, моделювання педагогічних ситуацій у роботі з шкільним хором, навчальні ігри «Керівник хору» та «Хорові експерти», творчі завдання, аналіз та інтерпретація музичних творів, створення ситуацій успіху у хоровій лабораторії, хорових колективах, конкурсі диригентської майстерності), засоби (навчальні посібники, хоровий репертуар, диригентсько-хорові вправи, мультимедійні навчальні засоби, комп'ютерна програма «Finale») та етапи (організаційно-моделювальний, контрольний-практичний). Результативний блок включає структурні компоненти (особистісний, мотиваційний, когнітивний, діяльнісний), критерії (мотиваційно-рефлексивний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-творчий) та рівні (високий, середній, низький) сформованості професійної компетентності майбутнього учителя музики. Результатом є сформованість професійної компетентності майбутнього учителя музики.

5. Експериментально перевірено педагогічні умови формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін та підтверджено їх ефективність. На час педагогічного експерименту зафіксовано приріст показників у студентів ЕГ за всіма критеріями сформованості професійної компетентності майбутнього учителя музики: зросла частка студентів високого рівня на 21,16% (з 14,29% до 35,45%), середнього – на 7,93% (з 45,71% до 53,64%), низького зменшилась на 29,09% (з 40,00% до 10,91%). Як свідчать отримані дані, більша частина студентів у результаті експерименту змогла змінити свій рівень (майже третина студентів перемістилася з середнього до високого рівня, а їхнє місце зайняли студенти низького рівня). Найбільш помітна позитивна динаміка росту показників спостерігалася за мотиваційно-рефлексивним критерієм. Це засвідчує, що прагнення до професійного зростання та самовдосконалення є рушійною силою формування професійної компетентності засобами диригентсько-хорових дисциплін. Результати формувального експерименту доводять також, що на підвищення показників компетентності студентів за діяльнісно-творчим критерієм більшою мірою вплинуло збільшення практичного досвіду студентів у роботі з хоровим колективом завдяки хоровій лабораторії та диригентсько-хоровій практиці зі шкільними хорами. За когнітивно-пізнавальним критерієм відбулися найменш помітні зміни, що засвідчує необхідність більш довготривалого періоду формування теоретичної основи професійної компетентності майбутнього учителя музики. Достовірність результатів педагогічного експерименту доведено за допомогою χ^2 -критерію Пірсона.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у забезпеченні вищого рівня системності, структурованості та інтегративності у формуванні професійної компетентності майбутнього учителя музики через налагодження зв'язків між дисциплінами загальної підготовки та дисциплінами диригентсько-хорового циклу; розробці інноваційних, особистісно орієнтованих методів підготовки студентів до роботи зі шкільними хоровими колективами; вдосконаленні методів діагностики сформованості професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Пухальський Т. Д. Аналіз змісту формування професійної компетентності вчителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія: зб. наук. праць / редкол.: В. І. Шахов (голова) та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. Вип. 45. С. 95–100.
2. Пухальський Т. Д. Ефективна організація самостійної роботи студентів – важлива умова формування професійної компетентності майбутніх вчителів музики. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Серія «Психолого-педагогічні науки» / за заг. ред. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. №1. С. 156–162.
3. Пухальський Т. Д. Організація системи взаємозв'язків диригентсько-хорових дисциплін у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів музики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. Вип. 22 (27). Ч. 2. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 88–96.
4. Пухальський Т. Д. Поняття компетентності та професіоналізму у психолого-педагогічній літературі. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія*. Чернівці : Чернівецький нац. у-т, 2014. Вип. 701. С. 126–133.
5. Пухальський Т. Д. Професійна компетентність учителя музики: аналіз поняття. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки / ред. кол. : В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. Вип. 149. С. 137–142.
6. Пухальський Т. Д. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін: хід та результати експерименту. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Слов'янськ : ДВНЗ «ДДПУ», 2018. Вип. 8 (Ч.2). С. 118-129. URL: [https://doi.org/10.31865/2414-9292.8\(2\).2018.153797](https://doi.org/10.31865/2414-9292.8(2).2018.153797).

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних

7. Пухальський Т. Д. Педагогічні умови формування професійної компетентності вчителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін. *International Collection of scientific proceedings «European Cooperation»*. Варшава, 2016. Vol 11, No 18. С. 54–67. (зарубіжне наукове періодичне видання, що внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

8. Пухальський Т. Д. Засоби диригентсько-хорових дисциплін у формуванні професійної компетентності вчителя музики. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Педагогіка. Тернопіль, 2016. № 3. С. 129–135. (фахове видання України, що внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

9. Пухальський Т. Д. Компонентна структура професійної компетентності учителя музики. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : зб. наук. праць / [гол. ред. Лабунець В. М.]. Вип. 20 (1-2016). Ч. 2. Кам'янець-Подільський, 2016. С. 131–137 (фахове видання України, що внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

10. Пухальський Т. Д. Особистісна складова професійної компетентності учителя музики. *Наука і освіта*. 2016. № 6. С. 128–134. URL: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2016-6-24>. (фахове видання України, що внесено до міжнародної наукометричної бази *Web of Science*).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

11. Пухальський Т. Д. Сущность профессиональной компетентности учителя музыки. Актуальные проблемы педагогики искусства (музыки и хореографии) : сборник тезисов III Международной научно-практической конференции, 20–22 марта 2014 г., г. Могилев, МГУ имени А. А. Кулешова / под ред. В. П. Ревы. Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2014. С. 83–86.

12. Пухальський Т. Д. Диригентсько-хорові дисципліни у формуванні професійної компетентності учителів музики. Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. Вип. 8. С. 100–101.

13. Пухальський Т. Д. Діагностика та аналіз рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів засобами диригентсько-хорових дисциплін. *ADVANCES OF SCIENCE: Proceedings of articles the international scientific conference*. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 28 September 2018. Czech Republic, Karlovy Vary: Skleněný Můstek – Ukraine, Kyiv : MCNIP, 2018. С. 180-189.

14. Пухальський Т. Д. З історії розвитку шкільного хорового співу в Україні. Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. Вип. 4. С. 103–105.

15. Пухальський Т. Д. Засоби формування професійної компетентності вчителя музики у циклі диригентсько-хорових дисциплін. Проблеми якості

професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 28-29 жовтня 2016 р. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2016. С. 47–49.

16. Пухальський Т. Д. Компетентність – необхідний компонент професійної майстерності учителя музики. Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. Вип. 3. С. 232–233.

17. Пухальський Т. Д. Підготовка майбутніх учителів музики засобами диригентсько-хорових дисциплін: практико-орієнтований підхід. Хорове мистецтво України та його подвижники : матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Дрогобич, 19–20 жовтня 2017 р. / редкол. : І. Л. Бермес, В. В. Полюга. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2017. С. 319–327. URL: <http://ddpu.drohobych.net/konf-xorove-mystectvo/>

18. Пухальський Т. Д. Професіографічні методи в підготовці майбутніх учителів музики. Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики : матеріали III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Переяслав-Хмельницький, 15-16 березня 2016 р.) / за ред.: Т. В. Мартинюк, Л. Г. Кондратова. Мелітополь : Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2016. С. 62–64.

19. Пухальський Т. Д. Розвиток професійного потенціалу майбутніх учителів музики на заняттях хорового класу. Актуальные проблемы искусства: история, теория, методика : материалы II Международной научно-практической конференции, г. Минск, 7-8 апреля 2011 года. Минск : БДПУ, 2011. С. 305-306.

20. Пухальський Т. Д. Структурні елементи професійної компетентності учителя музики. Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. Вип. 7. С. 135–136.

21. Пухальський Т. Д. Практико-орієнтований підхід у диригентсько-хоровій підготовці майбутніх учителів музики. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : зб. за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : вип. 16, у 3-х т. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. Т. 1. С. 174–175.

22. Пухальський Т. Д. Розвиток техніки диригування та теоретична підготовка студентів на індивідуальних заняттях з хорового диригування. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : зб. за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : вип. 10, у 5-х т. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. Т. 4. С. 108-109.

23. Пухальський Т. Д. Акмеологічний підхід у формуванні професійної компетентності учителів музики. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : зб. за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : вип. 15, у 3-х т. Кам'янець-

Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. Т. 1. С. 179–180.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

24. Пухальський Т. Д. Програма комплексного забезпечення формування професійної компетентності майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін: програма та методичні рекомендації для спеціальності «014 Середня освіта (музичне мистецтво)» / автор-упорядник Т. Д. Пухальський. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. 88 с.

АНОТАЦІЇ

Пухальський Т. Д. Формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2019.

У дисертації досліджено формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

Виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін: інтенсифікація освітнього процесу за рахунок інтеграції змісту підготовки майбутнього учителя музики у циклі диригентсько-хорових дисциплін та посилення їх міждисциплінарних зв'язків з іншими циклами професійної підготовки; створення освітнього середовища, оптимального для творчої самореалізації майбутнього учителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін; сприяння особистісній зорієнтованості професійного розвитку майбутнього учителя музики через організацію ефективної самостійної роботи студента; збагачення професійного досвіду майбутнього учителя музики у роботі зі шкільними хоровими колективами.

Розроблено модель формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін.

Уточнено зміст понять «формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін» та «професійна компетентність майбутнього учителя музики».

Ключові слова: формування професійної компетентності, майбутній учитель музики, педагогічні умови, диригентсько-хорові дисципліни.

Пухальський Т. Д. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя музыки средствами дирижерско-хоровых дисциплин. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. Киев, 2019.

Выявлены, теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования профессиональной компетентности будущего учителя музыки средствами дирижерско-хоровых дисциплин: интенсификация образовательного процесса за счет интеграции содержания подготовки будущего учителя музыки в цикле дирижерско-хоровых дисциплин и усиления их междисциплинарных связей с другими циклами профессиональной подготовки; создание образовательной среды, оптимальной для творческой самореализации будущего учителя музыки в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин; способствование личностной ориентированности профессионального развития будущего учителя музыки через организацию эффективной самостоятельной работы студента; обогащения профессионального опыта будущего учителя музыки в работе со школьными хоровыми коллективами.

Разработана модель формирования профессиональной компетентности будущего учителя музыки средствами дирижерско-хоровых дисциплин.

Уточнено содержание понятий «формирование профессиональной компетентности будущего учителя музыки средствами дирижерско-хоровых дисциплин» и «профессиональная компетентность будущего учителя музыки».

Ключевые слова: формирование профессиональной компетентности, будущий учитель музыки, педагогические условия, дирижерско-хоровые дисциплины.

Pukhalskyi T. D. The formation of the professional competence of the future music teachers by means of conductor and choral disciplines. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in pedagogical sciences, specialty 13.00.04 – theory and methodology of professional education. National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, 2019.

The thesis researches the formation of the professional competence of the future music teacher by means of choral conducting disciplines.

It also reveals, theoretically substantiates and experimentally verifies the pedagogical conditions for the formation of the professional competence of the future music teacher by means of choral conducting disciplines, i.e. intensification of the educational process by integrating the content of the future teacher's training in the course of choral conducting disciplines and strengthening their interdisciplinary connections with other vocational training courses; creating of an educational environment optimal for the creative self-realization of the future music teacher in the process of studying; promotion of personal orientation of the professional development of the future music teacher by the organization of effective student's self-study; enriching of the professional experience of the future music teacher while working with school choirs.

The structural components of the professional competence of a future music teacher include: personal component which involves individual and psychological features, as well as personality abilities and qualities, motivational component i.e. motivation, reflexive-orientational, self-regulating elements, cognitive component (psychological and pedagogical, musical and theoretical, methodological elements) and functional component (communicative, musical-practical, scientific-creative, control-reflexive elements).

A model for forming the professional competence of the future music teacher by means of choral conducting disciplines has been developed here and consists of the following units: orientational-target, theoretical-methodological, content, process-technological and productive. The orientational-target unit includes the goal (the formation of the professional competence of the future music teacher by means of choral conducting disciplines) and the task (stimulation of the positive motivation of the future music teacher to the formation of professional competence by means of choral conducting disciplines; development of the professional abilities and activating the creativity of the future music teacher in the process of studying). The theoretical-methodological unit reveals the methodological approaches, i.e. competence, activity, personality oriented, systemic, acmeological and principles of formation of the professional competence of a music teacher (integrity, systematic, integration, aesthetically oriented, individualization, culture conformity, unity of education and development). The content unit represents the following disciplines “Choir studies”, “Choral conducting”, “Choral class”, “Choral arrangement”. The process-technological unit covers forms, methods, means, stages. The productive unit includes structural components (personal, motivational, cognitive, activity), criteria (motivational-reflexive, cognitive-perceptual, activity-creative) and levels (high, medium, low) of formation of a music teacher professional competence. The overall result is the formation of the professional competence of the future music teacher.

The thesis specifies the difference between the concepts of “forming the professional competence of a future music teacher by means of choral conducting disciplines” and “professional competence of a music teacher”. The formation of professional competence of a future music teacher by means of choral conducting disciplines is considered as a process of organizing the educational activity of a student of musical specialties in the institutions of higher pedagogical education, which involves improving acquired and mastering new professionally important knowledge, skills, qualities and experience in the process of choral conducting training, which determine the ability to effectively organize vocal and choral activities of schoolchildren. The professional competence of a music teacher is interpreted as an integrative unit, which involves a dynamic combination of knowledge and skills, formed on a person-centered basis, as well as professional experience, and they collectively determine the effective musical and pedagogical ability, creative self-realization and permanent professional self-development.

The experimental part of the research includes: the introduction of a comprehensive studying of conductor-choral disciplines, the organizing a choral laboratory, drawing experimental groups of students to the participation in creative choir groups, holding a competition in conducting skills and involving students in conducting within pedagogical practice in the institutions of general education.

The pedagogical experiment confirmed the effectiveness of the pedagogical conditions for the formation of the professional competence of the future music teachers by means of conductor-choral disciplines in the institutions of higher education.

Key words: formation of the professional competence, future music teacher, pedagogical conditions, choral conducting discipline.

Підписано до друку 17.05.2019. Формат 60х90/16.
Папір офісний. Друк різнографічний. Гарнітура Times New Roman.
Обл.-вид. арк. 0,9. Наклад 100 прим. Зам. № 857.

Надруковано в Кам'янець-Подільському
національному університеті імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61. Кам'янець-Подільський, 32300.
Свідectво про внесення до державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.